CULTURA-ESPECTACLE

PATRIMONI

Un text de Bertrana permet reconstruir una llegendària creu de terme de Caldes

L'escriptor descriu amb tota mena de detalls la Creu de la Mà al recull «Proses bàrbares»

RAMON ESTEBAN

Caldes de Malavella.— Una iniciativa singular ha fet renéixer la llegenda del bandolerisme dels boscos de Franciac, fonamentada en textos de base més o menys històrica i dels quals no s'escapa ni el més cantat dels malfactors del país, Joan de Serrallonga. L'empresa, l'ha duta a terme l'Ajuntament de Caldes de Malavella i ha consistit en la recuperació de senders i camins del terme, inclosa la *joia* del bandolerisme de llegenda en aquestes terres, la Creu de la Mà, un senyal que marcava un lloc especialment perillós per als viatgers i que sortosament va restar descrit a *Proses bàrbares* de Prudenci Bertrana.

La recuperada Creu de la Mà, reconstruïda segons les indicacions de Bertrana. Foto: LLUÍS ROMERO.

veu que precisament aquest lloc, aleshores ombrívol pels boscos que hi havia a la zona, era un indret especialment preferit pels lladregots i assassins de camins, una vertadera plaga per als viatgers de cent o dos-cents anys enrere. La creu, per més que s'ha mantingut present en la consciència col·lectiva local —el topònim s'ha mantingut—, va desaparèixer ja fa molts anys, tants com per fer impossible la localització de testimonis vius, de manera que els promotors de la iniciativa, la regidoria de Comerç, Turisme i Indústria de Caldes, van haver de buscar descripcions entre la bibliografia existent sobre la ciutat i la rodalia. I en van trobar una que per l'objectiu que buscaven va ser perfecta. L'escriptor Prudenci Bertrana, gran coneixedor d la comarca, li va dedicar un s capítols del conjunt de narracions titulades *Proses bàrbares*, publicades el 1911. La col·locació en el lloc exacte on era la creu —explica el regidor Joan Estrany— no s'ha pogut fer perquè ara quedaria al mig d'uns camps. Però l'aspecte de la creu sí que l'han pogut reproduir fidelment. Gràcies a la lletra de Bertrana: «Era de ferro forjat, d'un dibuix groller i primitiu, clavada senzillament al cim d'un pal polit a cops de picassa. En el braç que assenyalava a sol ixent hi havia una mà amb el dit polze estirat i en l'altra una 'M' escamarlada, i al cim de tot la veritable creu, petita com les que coronen els penells de campanar.»

Al mateix capítol es fa una ressenya gairebé terrorífica de l'indret on era situada, per més que es refereix a èpoques reculades, sense concretar-les, tot i que probablement es refereix als segles XVIII i XIX. «Allí, a l'antigor, el camí esdevenia perillós al vianant, des d'aquell lloc en moltes llegües més enllà era infestat de colles de lladregots i trabucaires ardits i cruels, que segrestaven, robaven i maltractaven qui els venia de grat», remarca l'autor. I més endavant, parla de la creu com a símbol que alerta dels perills «dient-vos que més endins la grapa del facinerós podia unglejar-vos d'improvís la nou del coll, furgar-vos les butxaques o endur-se-us garrotat dins una cova per mutilar-vos lentament i enviar els trossos, orelles, nas i llengua a la vostra família, si no pagava de pressa el rescat exigit.»

Però, tot i aquest panorama tan poc engrescador, Prudenci Bertrana acaba recomanant al passejant contemporani que s'hi arribi, i si pot ser al capvespre, «quan el cel empal·lideix al seu darrera i els rats-penats revolten al seu entorn mentre les xutes flautegen tètricament dins les entenebrades pregoneses del bosc».

Actualment l'entorn de la creu ja no és el mateix que quan el va descriure Bertrana, però, amb la recuperació del *terrible* símbol i una mica d'imaginació, el que passi per allà podrà tornar a evocar les sensacions immortalitzades per Bertrana, una selecció de les quals s'han guardat en una inscripció al peu de la creu.